

335. Sárvár határa

(Vas megye) R, B, V, Ró, Á, Kö

2004 szeptemberében próbafeltárást végeztünk. A feltárások megkezdése előtt néhány nappal elvégeztettük a 88. sz. elkerülő út nyomvonalának teljes légi fotózását. A Savaria–Arrabona út kitűnően látszik ott, egyéb feltűnő jelenség nem volt tapasztalható.

Dombai-kereszt (4.sz. lelőhely): A lelőhely viszonylag sík területen fekszik, némiképp dél felé lejt. Az altalaj általában sárga agyag, néhol löszös foltokkal és őska-
vicsal. A humusz nagyon vékony, átlagosan 20–30 cm.

A próbafeltárást túlnyomórészt gépi humuszolással végeztük el. Előkerült egy római kori épület paticsos, tegulás, majdnem teljesen szétszántott, erodált rétege. A kutatóárkokkal az épület keleti, nyugati és északi falát tisztáztuk. Az épület hosszúsága 13 m K–Ny-i irányban, az É–D-i kiterjedése is meghaladja a 10 métert. Leletanyag nagyon kevés került elő. Az épület mellett több árkot is találtunk (kerítésárkok?).

A 3822. sz. tengelykaró mentén kavicsos sáv került elő, eléggé szétszántott állapotban. Ezt a Savaria–Arrabona távolsági út kavicsöltéseként azonosíthatjuk. A nyomvonal K felől átlósan keresztezi a tervezett 88. sz. elkerülő út vonalát, és az előkerült épülettől délre halad el.

Felső-mező: A két lelőhely két hosszanti dombháton helyezkedik el, mellettük délről egy vízjárta terület és egy forrás van. A terepalakulatok és a dűlők alapján 3 részre osztható a terület.

Az 1. a legészakibb rész, egy K–Ny-i dombhát déli lejtője, egy sekélyebb rész választja el a lelőhely többi részétől. A humusz vastagsága 30–60 cm között változik. Itt 120 m² kézi és kb. 900 m² gépi kutatóárkot, illetve humuszolt területet húztunk. A humuszból viszonylag sok kerámia került elő, néhány összefüggő töredék is, de egyéb jelenséget, objektumot nem tudtunk megfigyelni. Elsősorban késő bronzkori–kora vaskori anyag került elő.

A 2. szakasz egy szintén K–Ny-i laposabb dombhát K-i vége, É-i lejtője. Itt 180 m²-t kézzel és közel 700 m²-t géppel kutattunk meg. Két határozott réteget sikerült elkülöníteni a felső humuszrétegen kívül. Még a humuszban sikerült megfogni két Árpád-kori árkot. Az alsóbb rétegből sok őskori (bronzkor) kerámia került elő. Eddig elsősorban cölöplyukakat és több nagyobb, de a humuszban bizonytalanul látható objektumot figyeltünk meg.

A 3. szakaszt egy földút választja el a terület többi részétől, a dombhát itt folytatódik. 120 m²-t kézzel és kb. 380 m²-t géppel kutattunk meg. Több árok (szuperpozícióban) és néhány nagyobb egyértelmű objektum került elő. A bronzkori anyag mellett késő rézkori kerámia és kőeszközök kerültek elő.

Tilos erdő (3. sz. lelőhely): Az erdő sarka mellett elhaladó nyomvonalon kézi és gépi kutatással kb. 1000 m²-t tártunk fel. Megállapítottuk, hogy a Savaria–Arrabona út ezen a szakaszon csak a nyomvonalon kívül ha-

lad. A terepbejárás során gyűjtött leletanyag mellett a kutatás során csak kevés jellegtelen ő- és középkori leletet gyűjtöttünk. A hajdani, nem túl intenzív és sekély jelenségeket az évszázados szántásokkal megsemmisítették.

6. sz. lelőhely: Topográfiai kutatások alapján feltételezhető volt, hogy a 84. sz. úttól K-re már felmért római út vonala Ny felé a tervezett 88. sz. elkerülő út nyomvonalát részben vagy egészen egy kb. 1900 méteres szakaszon fedi.

A próbafeltárást a Savaria–Arrabona római út feltételezett töréspontjánál kezdtük meg. Rögtön az első kézi szondával sikerült keresztezni az utat. Ezt követően mintegy 500 m² felületen bontottunk rá, ennek eredményeként feltártuk az út kanyarulatát, a mellette húzódó árkokkal együtt. Az út irányát egy a Sárvár–Rábasömjén között vezető út mellett egy kutatóárral (20 m²) próbáltuk meghatározni, de eredménytelenül. A kb. 550 m² felület gépi humuszolása után megállapítottuk, hogy a római út csak mintegy 200 folyóméter hosszúságban fedi, majd elhagyja a tervezett út nyomvonalát. A próbafeltárási eredményei alapján világossá vált, hogy a római út többször, átlósan keresztezi a 88. sz. elkerülő utat. A nyomvonalat Ny felé nem tudtuk pontosítani, mivel a területen még leirtandó fasor és bozótos található. Az ókori és a modern út nyomvonala feltételezéseink szerint mintegy 900 m-es szakaszon esik egybe.

ILON GÁBOR

336. Sárvár, külterület, római út

(Vas megye) Ró

2004. április 28-án műszeres felmérést végeztünk, melynek célja a Savaria–Bassiana között vezető római út nyomvonalának pontosítása volt. Április 22-én azonosítottuk a római út kavicsöltését, amely az 5. lelőhely feltárt részétől Ny-ra, mintegy 50 m-re éri el a tervezett nyomvonalat. Április 27-én Derdák Ferenc és Németh Gábor terepbejárást folytattak a 84. sz. út és a Végh-malom között. Több római lelőhelyet azonosítottak, és megfigyelték, hogy a római út nyomvonala kitűnően követhető. Felmérésünk nyomán a következő megállapításokra jutottunk:

A Tóth Endre által az 1980-as években végzett útkutatás bizonyította, hogy a porpáci út vonalán húzódott a római út, erre alapozták a mai utat is.¹⁴ A 88. sz. közúttal való kereszteződése után a római út nyomvonala világosan követhető a Felső-mezőn egy KÉK-i irányba vezető, mintegy 1500 m hosszú kavicsos sáv és enyhe kiemelkedés formájában. Ez a sáv belefut egy ma is használt földút vonalába, amelyben a korábbi kutatás a

14 TÓTH E.: A Savaria–Bassiana útszakasz. ArchÉrt 104 (1977) 65–75.

római út folytatását látta. A római út következő biztos pontját a mai 84. sz. közúttól K-re, a Végh-malomig vezető földút vonala, majd ismét a szántóföldön követhető kavicsos, kiemelkedő sáv jelentette. Az út vonala ezen a szakaszon több helyen megtörik. A terepbejárás és a műszeres felmérés több ponton módosította a római út eddig ismert vonalát. A nyomvonalat a Végh-malomtól Ny-i irányban egészen a Faképi-dűlőig, a 88. sz. út tervezett vonaláig követtük. Érdekesség, hogy a Szaput-árok környékén a kavicsos sáv teljesen hiányzik. Ezt okozhatta erózió (a vízfolyás, illetve áradások), de elképzelhető az is, hogy a mocsaras terület miatt nem kavicsstöltést, hanem facölöpökre helyezett útszakaszt építettek. A római út nyomvonala a két, azonosított szakasz között feltételezéseink szerint a ma is használt földút vonalán, azaz a Tilos-erdő, majd a Sár-dűlő É-i szélén fut egészen a Sárvár-Rábasömjén között vezető közútig. Ezt Tóth Endre korábbi kutatásai is alátámasztják. Megállapítható, hogy a római út nyomvonala részben vagy egészében egybeesik a 88. sz. elkerülő út tervezett nyomvonalának mintegy 1900 m hosszú szakaszával. A kérdéses területen folytatott terepbejárások a ma is használt út nyomvonala és növényzet miatt nem nyújtottak segítséget a nyomvonal pontosításához. Elképzelhető az is, hogy – hasonlóan a Szaput-árok mentén tapasztaltakhoz – nem található kavicsos sáv az említett szakaszon. Lehet, hogy faszerkezetű útszakasz húzódik itt, esetleg elpusztult (erózió) az egykori kavicsalapozás. Végleges választ csak a terület feltárása adhat.

Munkatárs: Vámos Gábor.

KISS PÉTER

337. Sárvár, 88. sz. főút csatlakozása

(Vas megye) R, B, Ró, Á, Kö

2004. március 23. és május 14. között végeztük a Sárvár 84. sz. főút 65+184 km-szelvényben az útcsatlakozás építését megelőző régészeti feltárást. Az útcsatlakozás korábbi részeinek feltárása 2002–2003-ban megtörtént. 2004-ben a 88. sz. főút csatlakozását és lehajtóját kutatuk meg. Az ásatás három felületen zajlott. Elsőként a 88. sz. főút 0+20–0+50 m-ig tartó szakaszát tártuk fel március 22. és április 9. között. A felületen 23 objektumot bontottunk ki, melyek között római kori kutak, késő bronzkori (urnamezős kultúra) verem, bronzkori gödrök és cölöplyukak találhatók.

Április 29-ig tartott a 88. sz. elkerülő út 0+140–0+200 m közötti szakaszának feltárása, ahol 68 objektumot bontottunk ki. A feltárt jelenségek és leletek a rézkorból (lengyeli kultúra) és a középkorból, túlnyomó részük pedig a bronzkorból származik. A jelenségek típusai: házak, gödrök, kút.

Május 14-én fejeződött be a 88. sz. elkerülő út Sárvár felé vezető lehajtójának 0–0+230 m közötti szakaszának a feltárása. A legtöbb objektum (118) ezen a szakaszon került elő, amelyek őskori (badeni, urnamezős kultúrák) házak és gödrök, római kori gödrök, Árpád-

kori kemencék és kutak voltak. Feltártunk két egykori patakmedret, amelyek az Árpád-kori települést É és D felől határolták.

FARKAS CSILLA – KISS PÉTER

338. Sávoly, Benyíló-dűlő

(Somogy megye) R, N

A lelőhely Sávoly községtől kb. 3 km-re Ny-ra, Szőke-dencs községtől 2 km-re É-ra található.

Először 2004. június 7–16. között dolgoztunk. Az előkerült objektumok alapján a kutatószelvény középső és É-i részét bővítettük 2004. június 23. és július 12., majd július 18. és augusztus 11. között. Ebben az időszakban a lelőhely É-i részétől Ny-ra lévő lehajtósávban is kutatószelvényt húztunk, amelyet később bővítettünk. Augusztus 23–25. között a lehajtósávban lévő szelvényt szélesítettük ki.

Összesen 21 672 m² területen 313 objektumot tártunk fel. A lelőhely nyomvonalba eső részének É-i és középső részét, valamint a lehajtósáv Ny-i részét teljes szélességében tártuk fel. Az általunk megkutatott rész É-i végén az objektumok megszűntek, ezek sűrűsége a feltárt rész déli végében is jelentősen csökkent, a nyomvonalon kívül a lelőhely mind Ny-ra, mind K-re folytatódott.

A lelőhelyen viszonylag ritkán elszórva kerültek elő objektumok, ezek nagyobb részt a 9. századra, esetleg a 10. század első felére datálhatók. Ebből egy kemence-maradvány, kettő árok, a többi tároló- és szemetesgödör, illetve cölöplyuk. A kerámia mellett több gödörben igen nagy mennyiségű, nagy hőfokon kiégett patics és néhány vastárgytöredék került elő. Betöltése alapján 148 objektum szintén erre a korszakra datálható.

Előkerült továbbá néhány lengyeli kultúrához tartozó objektum is: főleg cölöplyukak kisebb-nagyobb gödrök, valamint két árok. Nyolc biztosan lengyeli objektum mellett két őskorra datálható és tíz, betöltése alapján feltehetően őskori objektum alkotta a lelőhely lengyeli részét. Ezek a lelőhely ÉNy-i részén csoportosultak. Több kovapattinték, három agyagkanál-töredék, egy kőbalta/kőbuzogány-töredék került felszínre a kerámia mellett.

MOLNÁR ISTVÁN – GALLINA ZSOLT

339. Sávoly, Hupolagos

(Somogy megye) U, R, LT, Á

A lelőhely (M7/S-57) a Főnyedre vezető közút és a Marótvölgyi-csatorna között helyezkedik el. Összefügg a Főnyedre vezető út túloldalán elhelyezkedő Major-dűlő (S-58) lelőhellyel. A Hupolagos számos, kisebb-nagyobb homokdombból áll, a terepbejárási adatok alapján nagy kiterjedésű, de kevésbé intenzív lelőhely. A 2004. évi feltárás igazolta a terepbejárási adatokat, több mint 17 000 m² területen mindössze 102 objektumot találtunk.

A lelőhely keleti részén, a Marótvölgyi-csatornához közelebb eső területen kerültek elő a *dunántúli vonaldí-*